

Dagshistorie 1908.

Tildragelser vedrørende Nordslesvig, optegnede efter Tidsfølgen.

8. *Januar.* Den tyske Rigsdag modtager en Petition, underskrevet af 29,180 fuldmyndige Nordslesvigere, som beder Rigsdagen om at forkaste § 7 i den foreslaaede Rigsforeningslov og at modsætte sig ethvert Forbud imod Modersmaalets Brug i offentlige Forsamlinger. Petitionen har følgende Ordlyd:

Til den høje Rigsdag!

Udkastet til en Foreningslov indeholder i § 7 en Bestemmelse om, at Forhandlingerne i offentlige Forsamlinger skal føres paa Tysk.

Vort Modersmaal, som er blevet talt i Slesvig i over et Aartusinde, er Dansk. Kun faa af os kan forstaa, næsten ingen af os kan deltage i Forhandlinger, som føres paa Tysk. Hvis den nævnte Paragraf vedtages uforandret, vil den derfor i høj Grad indskrænke, ja saa godt som helt ophæve vor i Forfatningen garanterede Forsamlingsret.

I „Patentet om Besiddelsestagelsen af Hertugdømmerne Holsten og Slesvig“ udtalte Kong Wilhelm:

„Vi vil holde Hertugdømmernes Love og Indretninger i Hævd, for saa vidt de er Udtryk for berettigede Ejendommeligheder . . .“

Modersmaalet er vor mest berettigede Ejendommelighed, en Ejendommelighed, der i alle civiliserede Stater respekteres som en Befolknings dyrebareste og ukrænkeligste Arv og Eje.

Idet vi endvidere henviser til, at Modersmaalets frie Brug hører til de naturligste

og helligste Menneskerettigheder, beder vi undertegnede myndige slesvigske Kvinder og Mænd ærbødigst den høje Rigsdag om at forkaste § 7 i Udkastet til en Rigsforeningslov og at modsætte sig ethvert Forbud imod Brugen af Modersmaalet i offentlige Forsamlinger.“

Bisidderretten i Sønderborg idømmer Redaktør A. Svensson dersteds en Bøde paa 150 Mark for Forseelse mod Forordningen af 28. Avgust 1866 ved i et Søndagstillæg til „Dybbøl-Posten“ at have offentliggjort et Digt med ophidsende Indhold, for Udøvelse af grov Uorden ved, at der i det nævnte Tillægs Titelbillede fandtes et lille Danebrogssflag, og for Forseelse imod Presseloven ved ikke at have anført den ansvarhavendes Bopæl paa Bagsiden af samme Blad.

Bisidderretten i Nordborg idømmer Gaardejer Peter Grau i Pøl 14 Dages Fængsel for Overtrædelse af §§ 113 og 114 i Straffeloven ved at have nægtet Politiet Adgang til en Sammenkomst paa „Nørherredhus“ i Nordborg den 20. April 1907 og derved at have hindret det i „retmæssig Udøvelse af dets Embedsforretninger“. Retten anser den paagældende private Sammenkomst for et offentligt Møde og antager det for bevist, at Grau har truet Politiet med at ville befordre det ud. (Jf. 10. Juli 1907).

10. *Jannar.* Forsamlingshuset i Brændstrup indvies.
11. *Januar.* Rigsretten i Leipzig stadfæster den af Landsretten i Altona den 24. September 1907 fældede Dom, hvorved Journalist P. Simonsen ved „Flensborg Avis“ idømtes 4 Maaneders Fængsel for formentlig Fornærmelse mod Kaptejn Hennings i Bremen.
14. *Januar.* Aftægtsmand Andreas Kaad i Mintebjærg afgaar ved Døden (født d. 23. Oktober 1836). Han har siddet inde med mange Tillidshverv. Navnlig har han paa Synoden flere Gange med Nidkærhed og Varme taget Ordet for Indførelse af danske Sprogtimer i Folkeskolen.
29. *Januar.* Den danske Politiker Jules Hansen, der anses for at være Ophavsmanden til, at Napoleon III. i 1866 stillede Fordring om Optagelse af § 5 i Pragfredstraktaten, afgaar ved Døden i Paris i en Alder af henved 80 Aar.

5. *Februar.* „Flensborg Avis“ meddeler, at Myndighederne har forbudt en kongerigsk Dame, Frøken Nathalie Hansen, at afholde Sykursuser i Nordslesvig.
6. *Februar.* Fru M. Jessen i Flensborg faar som Udgifter af „Flensborg Avis“ et retsligt Straffenandtag paa 30 Mark for „Afsætning af et ophidsende Digt“. Bladet havde i sit Tillæg for 21. December 1907 bragt en Artikel, hvori der var aftrykt et Vers (om Slesvig som Danmarks Fod) af en Sang, som Carl Ploug skrev i 1852.
8. *Februar.* Professor Ludvig Schrøder paa Askov afaar ved Døden (født d. 19. Januar 1836).
17. *Februar.* Landsretten i Flensborg idømmer Journalist P. Møller ved „Hejmdal“ en Bøde paa 400 Mark for formentlig Fornærmelse mod „Den tyske Forening“s Bestyrelse. Det drejer sig om en Udtalelse, som Rigsdagsmand H. P. Hanssen paastaas at være fremkommen med paa et Høstmøde paa „Folkehjem“ i Aabenraa i Oktober 1907 og som Dagen efter fandtes gengiven i den Del af „Hejmdal“, som Møller er ansvarlig for. Der stod heri, at „Den tyske Forening“ med „Værnekomiteen“ og alt dens øvrige Tilhæng spillede samme Rolle som Sintram i Selma Lagerlöfs „Gösta Berlings Saga“. — Mod Rigsdagsmand H. P. Hanssen selv kan der foreløbig ikke blive forhandlet paa Grund af hans Urørlighed som Rigsdagsmand.
18. *Februar.* I den præjsiske Landdag drøftes et af den holstenske Landdagsmand Engelbrecht indbragt Forslag om Ordningen af Skolepligten i Hertugdømmerne. (Man foreslaar at genindføre de gamle Bestemmelser fra forrige Aarhundrede: længere Skolepligt og eventuel Fritagelse for Sommerskolen). — Landdagsmand H. P. Hanssen udtaler sig imod den foreslaede Ordning, idet han blandt andet fremhæver, hvorledes Myndighederne i Nordslesvig ofte har nægtet Børn Fritagelse for Sommerskolen af politiske Grund; dette har ført til Tjenestedrengekrigen, der er et af de grimme Udslag af moderne Embedsvæsen. — Den nye præjsiske Kultusminister, Dr. Holle, imødegaaer Hanssen, idet han kalder det en ubevist og ubeviselige Paastand, at

- Myndighederne havde nægtet Dispensation, ikke af saglige, men af politiske Grunde.
24. *Februar.* Landsretten i Flensborg frikender Gaardejer Peter Grau i Pøl for Modstand mod Statsmagten (jf. 8. Januar). Retten gaar ud fra, at de faldne Udtryk ikke mere lader sig fastslaa.
27. *Februar.* I den præjsiske Landdag bringer Friherre v. Zedlitz de nationale Forhold i Nordslesvig paa Tale. — Landdagsmand Julius Nielsen fremkommer med en Række Klagemaal over de Danskes Behandling i Nordslesvig, især over Forbud mod Foredrag (ogsaa om økonomiske Æmner), over Forbud mod Teaterforestillinger samt over nogle Udvisninger. Han slutter med de Ord: „Vi staar paa Forfatningens og Lovens Grund, men vi vil fortsætte Kampen for vor nationale og statsborgerlige Ret“. — Det er sidste Gang, Julius Nielsen optræder i Landdagen.
29. *Februar.* I den præjsiske Landdag imødegaar Amtsretsraad Bachmann Julius Nielsen (jf. 27. Februar), idet han benægter, at den danske Befolkning i Nordslesvig plages og chikaneres af Prøjserne. Han indrømmer, at alle danske Bestræbelser holder sig paa Lovens Grund. — Det bliver Hr. Bachmanns sidste Tale i Landdagen. — Landdagsmand H. P. Hanssen kan straks paa Husets Bord nedlægge Anordninger i Dusinvis, hvorved der paa helt vilkaarlig Maade trues med Straf. Han fremhæver endvidere, at en Del af de Efterretninger om Nordslesvig, som udspreedes i Tyskland, skyldes bevidste Usandheder fra en bestemt Klike, en hemmelig Komite. Taleren beklager, at det gode Forhold mellem det danske og det tyske Hof forstyrres ved den Kritikløshed, hvormed tyske Blade optager den Slags Meddelelser.
2. *Marts.* Den tyske Rigsdags Udvalg forkaster den foreslaaede Rigsforeningslovs § 7 i dens første Skikkelse. (Jf. 8. Januar).
Landsretten i Flensborg idømmer Tandlæge J. Smith i Haderslev en Bøde paa 300 Mk. for at have overtraadt § 110 i Straffeloven ved at opfordre til Ulydighed. (Jf. 9. December 1907). Den medanklagede Redaktør N. Svendsen, der betragtes som ansvarlig

Sønderjydske Aarbøger

1909.

Udgivne

af

H. P. Hanssen-Nørremølle, P. Skau
og **Nikolaj Andersen.**

Hovedkommission hos **Gyldendalske Bøghandel Nordisk Forlag,**
Kjøbenhavn,
for Danmark, Norge og Sverige.

Trykt i „Hejmdal“s Trykkeri, Aabenraa.

for Offentliggørelsen, idømmes en Bøde paa 30 Mark.

13. *Marts.* Paa et Møde, som Landbrugskamret afholder i Kiel, stiller Gaardejer Peter Grau fra Pøl en Forespørgsel vedrørende § 4 i Kamrets Forretningsorden, der lyder: „De tilsluttede Foreninger maa staa paa tysk-nationalt Grundlag, men maa ikke drive Politik“. Han spørger, om man nu som tidligere vil lægge særlig Vægt paa, at der ikke maa drives Politik, eller om man især vil kræve et tysk-nationalt Grundlag. Formanden, Grev Rantzau, erklærer hertil, at de enkelte Landmænds politiske Overbevisning ikke angaar Kamret.
16. *Marts.* I den tyske Rigsdag retter Socialdemokraten Südekum en graverende Sigtelse mod den stedfortrædende Landraad i Aabenraa, Regeringssassessor Dryander, der i en Embedsskrivelse til en Amtsforstander har anmodet denne om at søge oplyst, hvorvidt en Veteran, der har ansøgt om Veteranhjælp, har dansk Sindelag eller byder Betyggelse for en loyal Optræden. — Statssekretær Südow svarer, at kun Veteranernes Trang og Hæderlighed kommer i Betragtning; at tage Hensyn til det politiske Sindelag strider imod Forfatningen.
- Landsretten i Flensborg nedsetter en Bøde, som Redaktør A. Svensson i Sønderborg den 8. Januar blev idømt af den derværende Bisidderret, til 30 Mark, da den ikke finder, at der med Hensyn til Danebrogsflaget paa Titelbilledet foreligger nogen strafbar Handling.
19. *Marts.* I den prøjsiske Landdag fremlægger Landdagsmand H. P. Hanssen en klar og tydelig Bekræftelse af den efter den prøjsiske Kultusministers Mening ubeviselige Paastand, at Myndighederne har nægtet Dispensationer af politiske Grunde; det er et Brev fra en Skoleinspektør til en Lærer, hvori det hedder: „Personer, hvem Dispensationen fra Sommer-skolen er nægtet af politiske Grunde, maa der ikke overlades et dispenseret Barn, selv om det saa kun er for en eneste Dag“. Kultusministeren tier.
21. *Marts.* Pastor Johannes Clausen i Vonsild afgaar ved Døden (født d. 20. April 1832).

24. *Marts.* Til de forestaaende præjsiske Landdagsvalg opstiller den nordslesvigske Vælgerforenings Bestyrelse og Tilsynsraad paa et Møde paa „Folkehjem“ i Aabenraa Gaardejer Kloppenborg Skrumsager i Københoved som Kandidat for første (Haderslev) og Gaardejer Nis Nissen i Viby som Kandidat for anden (Aabenraa-Sønderborg) Valgkres, idet den hidtilværende Landdagsmand for første Kres, Grosserer Julius Nielsen i Haderslev, har nægtet at tage imod Genvalg, medens Repræsentanten for anden Kres, Redaktør H. P. Hanssen i Aabenraa, siden sidste Valg er bleven Rigsdagsmand. — Som dansk Kandidat for Tønder Kres opstilles tidligere Læreri Daler P. Jessen.
1. *April.* Den konstituerede Amtsforsander for en Del Amtsdistrikter paa Vestkysten, Freytag i Bredebro, fratræder denne sin Post og flytter til Blankenese, hvor han har faaet Embede. — Der udnævnes senere 6 Amtsforsandere i det Distrikt, der hidtil har været underkastet den fortyskningsivrige Hr. Freytags Embedsførelse.
4. *April.* I den tyske Rigsdag tager Rigsdagsmand H. P. Hanssen Ordet imod § 7 i den nye Foreningslov. Han minder om de skarpe Undtagelseslove, der allerede er vedtagne i den præjsiske Landdag. Han omtaler endvidere Udviklingen af de politiske Forhold i Nordslesvig: Vi er nu naaede til en utaalelig Skærpelse af de nationale Modsætninger; vil vi søge at naa fremad i Kultur, skal vi ogsaa have Frihed med Hensyn til Sproget. Oppe hos os har det danske Sprog været talt i halvandet Tusinde Aar; hvilken Uretfærdighed vilde det saa ikke være, om det nu skulde forbydes! Man burde lægge sig efter lidt mindre af Bismarck og noget mere af Schiller; det vilde gavne Tyskland mere.
8. *April.* Den tyske Rigsdag vedtager den nye Foreningslov med 194 Stemmer imod 168.
Paa et tysk Delegeretmøde i Graasten opstilles „Den tyske Forening“s Formand, Landsretsdommer Dr. Hahn, som Tyskernes Kandidat til de forestaaende Landdagsvalg i anden Valgkres.
24. *April.* Professor Poul la Cour paa Askov afgaar ved Døden (født d. 13. April 1846).

3. *Maj.* Forsamlingshuset i Hoptrup indvies ved et Møde, hvori der deltager omkring ved 200 Personer.
9. *Maj.* Udførelsesbestemmelserne til den nye tyske Foreningslov offentliggøres i den præjsiske „Staatsanzeiger“. Der udstedes en Regeringsanordning, hvorefter den nordlige Del af Tønder Kres stilles lige med Haderslev, Aabenraa og Sønderborg Krese, saa Modersmaalet ogsaa her kan lyde paa offentlige Møder endnu i 20 Aar.
10. *Maj.* Forsamlingshuset i Egen indvies ved et Møde, der er besøgt af over 300 Personer.
15. *Maj.* Den nye tyske Foreningslov træder i Kraft.
22. *Maj.* Landsretten i Flensborg frikender tidligere Pastor Jacobsen i Skærbæk og to af hans Bogholdere, M. C. Rabe og Kr. Petersen, for at have undladt at melde Kunstvæveskolen i Skærbæk fallit. Derimod idømmer den Pastor Jacobsen 300 Mark og de to andre hver 200 Mark i Bøde for at have tilsløret Væveskolens virkelige Formuesomstændigheder ved falske Fremstillinger i Balancerne. (Jf. 18. Novbr. 1907, 2. Marts 1905, 27. Juni 1904).
Amtsforsstander Winkelmann paa Gundestrup (Als) forbyder et til Onsdagen den 27. Maj berammet Valgmøde i Ketting Kro med den Begrundelse, at Trappen op til Mødesalen ikke er stærk nok.
23. *Maj.* Et Valgmøde i Neder-Tandslet Forsamlingshus opløses efter Ordre fra Landraad Tschirschnitz i Sønderborg af en Gendarm, fordi Mødet — som Valgmøde — ikke er blevet anmeldt.
31. *Maj.* „Nordslesvigs Afholdsforening“ holder sit første Aarsmøde i Nordborg. Inden for Fællesforeningen findes der 22 stedlige Foreninger med ialt 710 Medlemmer.
3. *Juni.* Valgmandsvalg til den præjsiske Landdag. I første Valgkres (Haderslev) vælges der 160 danske og 57 tyske, i anden Valgkres (Sønderborg-Aabenraa) 126 danske og 112 tyske Valgmænd. I Tønder Kres vælges der 35 danske Valgmænd.
5. *Juni.* Landsretten i Flensborg idømmer Journalist P. Møller ved „Hejmdal“ en Bøde paa 300 Mark for Fornærmelse imod „Den tyske Forening“s Formand, Dr. Hahn. Det drejer sig om en

Artikel i „Hejmdal“, hvori Rigsdagsmand H. P. Hanssen har foretaget en Sammenligning mellem „Den tyske Forening“s Optræden i Nordslesvig og Tyskernes Fremfærd i de polske Landsdele. -- Der vil i denne Sag senere ogsaa blive forhandlet imod Rigsdagsmand H. P. Hanssen.

13. og 14. Juni. Det syvende danske Aarsmøde afholdes i Rødding. (Jf. Sønderjydske Aarbøger 1908 Side 303).
16. Juni. Valg til den prøjsiske Landdag. Gaardejer Kloppenborg Skrumsager i Københoved vælges med 160 Stemmer til Landdagsmand for Haderslev Kres; de 57 tyske Valgmænd stemmer paa Landraad Becherer i Haderslev. For Aabenraa-Sønderborg Kres vælges Gaardejer Nis Nissen i Viby med 126 Stemmer, medens 112 tyske falder paa Landsretsdommer Dr. Hahn. I Tønder Kres vælges den nationalliberale Landsretsraad Feddersen med 124 Stemmer, medens der falder 44 Stemmer paa den frisindede Borgmester Schücking og 33 paa den danske Kandidat P. Jessen. I Flensborg Kres vælges den frisindede Læge Dr. Duns.
20. Juni. Overlandsretten i Kiel stadfæster den Bøde paa 100 Mark, som Bisidderretten i Haderslev den 19. December 1907 idømte Byens Borgmester, Dr. jur. Schindelhauer, for Fornærmelse imod „Modersmaalet“s Redaktører, N. Petersen og N. Svendsen.
21. Juni. Paa en Besværing over Opløsningen af Valgmødet i Neder-Tandslet Forsamlingshus den 23. Maj svarer Regeringspræsidenten, at Landraaden i Sønderborg er kommen til Erkendelse af, at hans Fortolkning af Foreningslovens § 6 staar i Modstrid med Lovens Aand og i Særdeleshed med de udstedte Udførelsesbestemmelser.
24. Juni. Bisidderretten i Aabenraa idømmer Redaktøren af „Apenrader Tageblatt“, Dr. J. Kähler, en Bøde paa 10 Mark, fordi han har kaldt Gaardejer Peter Kaad i Vollerup „en udannet og fræk Fyr“.
- Bladene meddeler, at Kammerretten i Berlin for et Par Dage siden har stadfæstet den af Landsretten i Flensborg den 16. Marts fældede Dom over Redaktør Svensson i Sønderborg.

29. *Juni.* Tidligere Pastor Jacobsen i Skærbæk, nu i Tyrol, ikendes af Landsretten i Flensborg en Bøde paa 50 Mark, fordi han som Forretningsfører for „Det nordfrisiske Bogtrykkeri“ i Vitdyn paa Amrom har undladt at melde dette fallit, da det ikke længere kunde klarere.
4. *Juli.* Det officieøse tyske „Wolffs Bureau“ udsender følgende Meddelelse: „Mod den danske Landdagsmand Nissens Valg er der i Dag fra tysk Side nedlagt Protest“.
- Paa „Den tyske Forening“s Generalforsamling i Flensborg vedtages der en Resolution, hvori de forsamlede Repræsentanter for Foreningens 9000 Medlemmer udtaler deres Beklagelse til den tyske Regering over den hidtil over for Danmark førte Politik og endvidere anmoder den nævnte Regering om at indvirke paa Danmark i Retning af, at de danske Embedsmænd undlader deres Bestræbelser for at gøre Nordslesvigerne oprørske, og at Tilflytningen fra Danmark forhindres, hvorimod Bosættelsen af Tyskere, der for Tiden er gaaet i Staa, maa fremmes igen ved Tilførsel af betydelige Midler hertil. — Denne Resolution skal ogsaa tilstilles den tyske Kejser for derved at klargøre Forholdene i Nordslesvig for ham.
7. *Juli.* Journalist P. Simonsen ved „Flensborg Avis“ løslades af Fængslet i Neumünster, hvor han har siddet siden 7. Marts, altsaa i 4 Maaneder. — Simonsen har ialt siddet omkring ved 3 Aar i tyske Fængsler, domfældt for politiske Forseelser.
10. *Juli.* Bisidderretten i Haderslev idømmer Købmændene Valdemar Schmidt og Peder Hansen samt Vognmand P. Knudsen dersteds hver 30 Mark i Bøde, fordi de paa Valgdagen den 3. Juni skal have sunget „Kong Kristian stod ved højen Mast“ og „Der er et yndigt Land“.
- Politimyndighederne i Sønderborg tilkendegiver, at de vil forbyde en Arbejderforening i Middelfart, der har paatænkt en Udflugt til Sønderborg, at gaa i Land.
11. *Juli.* Regeringspræsidenten i Slesvig bekendtgør, at Medbenyttelsen af det danske Sprog er tilladt paa offentlige Møder i efterfølgende Amts-

- distrikter i Tønder Kres: Rømø, Ballum, Emmerlev, Brede, Døstrup, Visby, Abild, Møgeltønder, Øster-Højsted, Ravsted, Hostrup, Burkal, Bylderup, Tinglev, Rudbølkog, Sønder-Løgum, Ladelund og Nørre-Løgum.
- 11.—13. Juli. „Nordslesvigs Fællessangforening“ afholder sit første Sangstævne i Møgeltønder. Der er halvandet Hundrede Sangere til Stede, og Hovedkoncerten overværes af 3000 Mennesker.
2. August. I Høgsbro forbyder Gendarmen et Foredragsmøde, fordi det er blevet anmeldt 2 i Stedet for 3 Gange 24 Timer i Forvejen.
5. August. Bisidderretten i Sønderborg idømmer Skovrider Plaas fra Sønderkoven ved Sønderborg en Bøde paa 50 Mark for at have kaldt Gaardejer Peter Kaad i Vollerup „en fræk Pjalt“.
9. August. Amsforstanderen i Rødding forbyder et Good-Templar-Møde i Kastrup, ved hvilket Pastor v. Brincken, tidligere i Spandet, nu bosiddende i Ribe, har lovet at holde et populært Foredrag paa kristelig Grund.
15. August. Landraaden i Haderslev meddeler Pastor v. Brincken, at Amsforstanderen i Rødding har taget Forbuddet angaaende hans Optræden som Talerved offentlige Møder i Nordslesvig tilbage.
4. September. Landsretten i Flensborg stadfæster den haderslevske Bisidderretsdom af 9. Juli, hvorved Købmændene Valdemar Schmidt og Peter Hansen samt Vognmand P. Knudsen i Haderslev idømtes hver en Bøde paa 30 Mark for paa Valgdagen den 3. Juni at have sunget „Kong Kristian stod ved højen Mast“ og „Der er et yndigt Land“.
17. September. Rigsretten i Leipzig frifinder Tandlæge J. Smith for at have overtraadt § 110 i Straffeloven (jf. 2. Marts). I Dommen udtales der, at Regeringen ikke havde været berettiget til at forbyde Gymnastikundervisningen; kun for Skolebørnenes Vedkommende lader Rigsretten det staa hen, om det gennem Skolemyndighederne kan forbydes Børnene at tage privat Gymnastikundervisning.
20. September. De nordslesvigske Frimenigheder holder deres Aarsmøde i Aabenraa. Baade i Gudstjenesten om Formiddagen og i Mødet paa „Folkehjen“ om Eftermiddagen deltager 300 Personer.

21. *September.* I Tønder Kres er der Udfyldningsvalg til den præjsiske Landdag, da Landsretsraad Feddersen er afgaaet ved Døden. Som hans Eftermand vælges den nationalliberale Sagfører Dr. Schifferer i Kiel med 121 Stemmer. De danske og de frisindede Valgmænd giver ikke Møde.
23. *September.* Politiet i Nordborg forbyder en privat Sammenkomst paa „Nørherredhus“.
27. *September.* Et offentligt Møde i Brøns opløses af Gendarmeren fra Skærbæk med den Begrundelse, at det danske Sprog ikke maa benyttes paa Mødet, da det ikke er blevet anmeldt som Forhandlingsprog.
1. *Oktober.* Landraad v. Uslar, der efter et Par Aars Ophold i Sydvestafrika, hvor han skal have „vist Vand“ med Ønskekysten paa 80 Steder, er vendt tilbage til Evropa, overtager atter sin Landraadspost i Aabenraa. Hr. v. Uslar modtager senere for sin fortjenstfulde Virksomhed i Afrika den tyske „Kroneorden af anden Klasse med Sværd“.
- Landraad Becherer i Haderslev, der i 8 Aar har staaet i Spidsen for Haderslev Kres, flytter til Rixdorf ved Berlin, hvor han er bleven udnævnt til Politipræsident. Ved en Afskedsfest for ham i Haderslev den 29. September udbrød han: „Nu er alting blevet anderledes, og jeg passer ikke mere til de herværende Forhold. Derfor var det en Selvfølge, at jeg bad mine Foresatte om at anwise mig en anden Virkekres“.
- Regeringsassessor Dryander, hidindtil stedfortrædende Landraad i Aabenraa, udnævnes til konstitueret Landraad i Haderslev.
- „Åpenrader Tageblatt“ opretter en Aflægger for Graasten og Omegn under Navnet „Gravensteiner Zeitung“.
2. *Oktober.* Kammerretten i Berlin frikender Bygmester H. Baagøe i Jels, der ved de lavere Domstole er bleven ikendt en Bøde, fordi to af hans Lærlinge, der arbejdede uden for Kommunen, havde forsømt Tvangsefterskolen i Sommersted.
5. *Oktober.* Landdagsmand, Gehejmerraad Jürgensen i Husum offentliggør i „Kölnische Zeitung“ en lang Artikel, hvori han som født Slesviger ud fra et frisindet tysk Standpunkt gør Rede

for den politiske Udvikling i Nordslesvig og tager skarpt til Orde imod de nordslesvigske Tvangsfortrykningsmænd. Han skriver bl. a.: „Den af Regeringen understøttede tyske Presse har været for kampgal, hadsk, saarende, fornærmende og ophidsende til at kunne gavne . . . Danskheden rykker ikke angrebsvis frem, som der paastaas, og kan ikke gøre det. Den forsværer sin Stilling og gør dette kraftigt og med Dygtighed.“

„Hejmdal“ meddeler, at Pastor Jepsen i Ullerup for et Par Dage siden har nægtet at vie et ungt Par, hvoraf Bruden har sluttet sig til Frimenigheden. I Sognet, hvor Bruden har virket som Sygeplejerske i en længere Aarrække, har Præstens Optræden vakt almindelig Harm, medens Brudeparret paa dets Højtidsfest var Genstand for overordentlig megen Opmærksomhed.

7. Oktober. Bisidderretten i Sønderborg idømmer Redaktør Kühler ved „Sønderburger Zeitung“ og Agent Ecklan i Avgustenburg Bøder paa 10 og 20 Mark for Fornærmelse imod Redaktør A. Svensson og Journalist A. Grau. I et af Ecklan skrevet Indlæg i „Sønderburger Zeitung“ var der Tale om „saadanne Knægte“, en „uforskammet Lømmel“ og lignende. — For en Modklage, som Kühler har rejst mod Svensson, idømmes denne en Bøde paa 10 Mark.
14. Oktober. Forsamlingshuset i Jels indvies.
15. Oktober. Fabrikant H. Matzen i København, Grundlægger af Dagbladet „Hejmdal“ i Aabenraa, afgaar ved Døden i en Alder af 56 Aar.
16. Oktober. „Nordslesvigske Arbejdersekretariat“ i Aabenraa aabnes. Det nye Kontor, der ledes af Cand. polit. Kr. R. Thomsen, har til Formaal at yde gratis Retshjælp til alle og enhver i Spørgsmaal vedrørende den borgerlige Ret, Forsikringslovgivningen, Tyendeloven, Næringsloven osv.
19. Oktober. Forhenværende Gaardejer Laust Arnum i Bovlund afgaar ved Døden i en Alder af 72 Aar. Han har været Tillidsmand paa mange Omraader, bl. a. i mange Aar Formand for den nordslesvigske Landboforening.
20. Oktober. Rentier O. C. B. Thaning i Aabenraa afgaar ved Døden (født den 8. August 1828). Han

var i længere Tid Medlem af Kirkeforstanderskabet, i mange Aar Formand for „Frederiks-klubben“ og indtil sin Død Medlem af Bestyrelsen for Foreningen „Alderstrøst“; desuden var han en af de fasteste Støtter for det selskabelige Sammenhold indenfor de danske Krese i Aabenraa og Omegn.

21. Oktober. Bisidderretten i Sønderborg idømmer Amtsforsstander P. Kjer i Sønderborg en Bøde paa 50 Mark for at have kaldt „Dybbøl-Posten“ et Smudshlad.
24. Oktober. „Den tyske Forening“s Formand, Landsretsdommer Dr. Hahn, udtaler paa et Møde i Lybæk bl. a.: „Tyskernes Nationalbevidsthed maa opægges. Tyskerne i Nordslesvig maa lære af Tyskerne i Bøhmen: Kamp paa Kniven: Selv de sidste Reserver maa hentes frem. Og naar vi igen har smedet Tyskerne sammen oppe ved Grænsen, maa ogsaa i de nordelbiske Vange den gamle Trods imod Danskheden leve op igen!“
28. Oktober. Grosserer Lorens Poulsen i Flensborg erklærer offentligt i de danske nordslesvigske Blade, at Landsretsdommer Dr. Hahn har faret med Usandhed.
30. Oktober. Landsretten i Flensborg stadfæster den af Bisidderretten i Aabenraa d. 24. Juni fældede Dom, hvorved Redaktør Kähler i Aabenraa idømtes en Bøde paa 10 Mark for at have kaldt Gaardejer Peter Kaad i Vollerup en „udannet Karl“ og „en fræk Fyr“.
5. November. Dyrslæge J. P. Schmidt i Haderslev afgaar ved Døden i en Alder af 85 Aar. Han var bekendt i vide Krese som en dygtig Dyrslæge, en god dansk Mand og en ivrig Oldsagssamler.
8. November. Forsamlingshuset i Kastvraa ved Sommersted indvies.
10. November. „Udvalg for kristelig Virksomhed i Nordslesvig“ holder Aarsmøde i Visby Forsamlingshus. Udvalget har i det sidste Aar ladet afholde 116 Møder. Der vedtages at ansætte en ny Sygeplejerske, hvorefter Udvalget raader over 30 unge Kvinder.
11. November. Bisidderretten i Nordborg idømmer Gaardejer P. Grau i Pøl en Bøde paa 10 Mark for ikke at have anmeldt et privat Møde paa

Nørherredhus (jf. 23. September). Retten anser Mødet for offentligt, især da der har været saa mange Deltagere til Stede, at Grau ikke kan antages at have kendt dem alle personlig.

Bisidderretten i Tønder stadfæster en Politibøde paa 20 Mark, som Gaardejer Ravn i Løndt (Starup Sogn) er bleven idømt for paa en Køretur gennem Kogene den 13. Juli (efter Sangfesten i Møgeltønder) at have forhaanet Smedens Flag i Rosenkrans ved at spytte efter det. I Dommens Begrundelse udtales der, at Sangfesten i Møgeltønder havde haft en politisk Tendens, og at Egnens Beboere maa have følt sig krænkede i deres nationale Følelser ved den paaklagede Handling, der anses for bevist.

13. *November.* Den nationalliberale Forening for Flensborg-Aabenraa Valgkres vedtager paa et Møde i Flensborg en Resolution, hvori de samlede Medlemmer enstemmigt udtaler den Overbevisning, at Landdagsmand Jürgensens Holdning er skikket til at skade den tyske og især den nationalliberale Sag i „Nordgrænselandet“. (Jf. 5. Oktober). Resolutionen skal sendes til det nationalliberale Partis Hovedbestyrelse i Berlin. Gehejmeraad Jürgensen er Medlem af det nationalliberale Parti i den præjssiske Landdag.
17. *November.* Paa et Møde i Skodborg Forsamlingshus, der er besøgt af henved 200 Personer, vedtages enstemmigt følgende Resolution: „Vi erklærer herved, at vi ikke mere har Tillid til Landsretsdommer Dr. Hahn som uhildet Dommer i politiske Retssager“.
22. *November.* Paa et Ungdomsmøde paa „Nørherredhus“ i Nordborg, der er besøgt af henved 400 Mennesker, vedtages enstemmigt Skodborg-Resolutionen imod Dr. Hahn. (Jf. 17. November).
24. *November.* Paa et Møde i Helleved, der er besøgt af omkring ved 170 Personer, vedtages Skodborg-Resolutionen imod Dr. Hahn under stærkt Bifald. (Jf. 17. November).
25. *November.* Handelsminister Delbrück modtager Landdagsmand Kloppenborg Skrumsager, som over for Ministeren giver en Fremstilling af Tvangsefterskolernes Stilling i Haderslev Kres efter den sidste Kammerretskendelse (jf. 2. Okto-

ber); han beder om at drage Omsorg for, at Kresstatuttet formelt ophæves, og at Efterskoleundervisningen ordnes i Overensstemmelse med de landlige næringsdrivendes Onske. Ministeren lover at foretage en ny Undersøgelse.

28. *November.* Den tyske Forenings Formand, Landsretsdommer Dr. Hahn, udstøder paa et Møde i Haderslev nye Trusler imod Danskheden og taler om at „knække det danske Overmod med jærnhaard Strængthed“.
- Paa et Møde i Rødekro vedtager henved 60 Lærere og Lærerinder at andrage paa et „almindeligt, ligeligt Nordgrænselandstillæg“.
6. *December.* Paa et Møde i Tyrnbøl Forsamlingshus, der er besøgt af 120 Personer vedtages Skodborg-Resolutionen imod Dr. Hahn enstemmigt. (Jf. 17. November).
9. *December.* Bisidderretten i Sønderborg idømmer Redaktør A. Svensson dersteds en Bøde paa 50 Mark for Fornærmelse imod Skovrider Plaas i Sønderskoven ved Sønderborg.
14. *December.* 89 af Gehejmeraad Jürgensens nationalliberale Vælgere i Ejdersted udsender en Erklæring, hvori de offentlig tilkendegiver, „at de med stor Interesse har fulgt hans offentliggjorte Redegørelser for det nordslesvigske Spørgsmaal og fuldt ud slutter sig til dem“.
18. *December.* Landsretten i Flensborg stadfæster den af Bisidderretten i Sønderborg den 21. Oktober fældede Dom, hvorved Amtsforstander P. Kjer i Sønderborg ikendtes en Bøde paa 50 Mark for at have kaldt „Dybbel-Posten“ et Smudsblad.
19. *December.* Haderslev Kreds dag vedtager enstemmigt at anlægge nye Smaabaner fra Toftlund til Skærbæk og fra Gramby til Arnun, imod at der opnaaes et Statstilskud af mindst 120,000 Mark.
20. *December.* Paa et Møde i Jejsing, der er besøgt af 200 Mennesker, vedtages Skodborg-Resolutionen imod Dr. Hahn enstemmigt. (Jf. 17. November).
- Paa et Møde i Rødning, der er besøgt af rigelig 200 Mennesker, vedtages under stærkt Bifald følgende Resolution: „Vi erklærer herved, at vi ikke mere har Tillid til Dr. Hahn som Dommer, ikke alene i politiske, men i enhver Slags Retssager“.

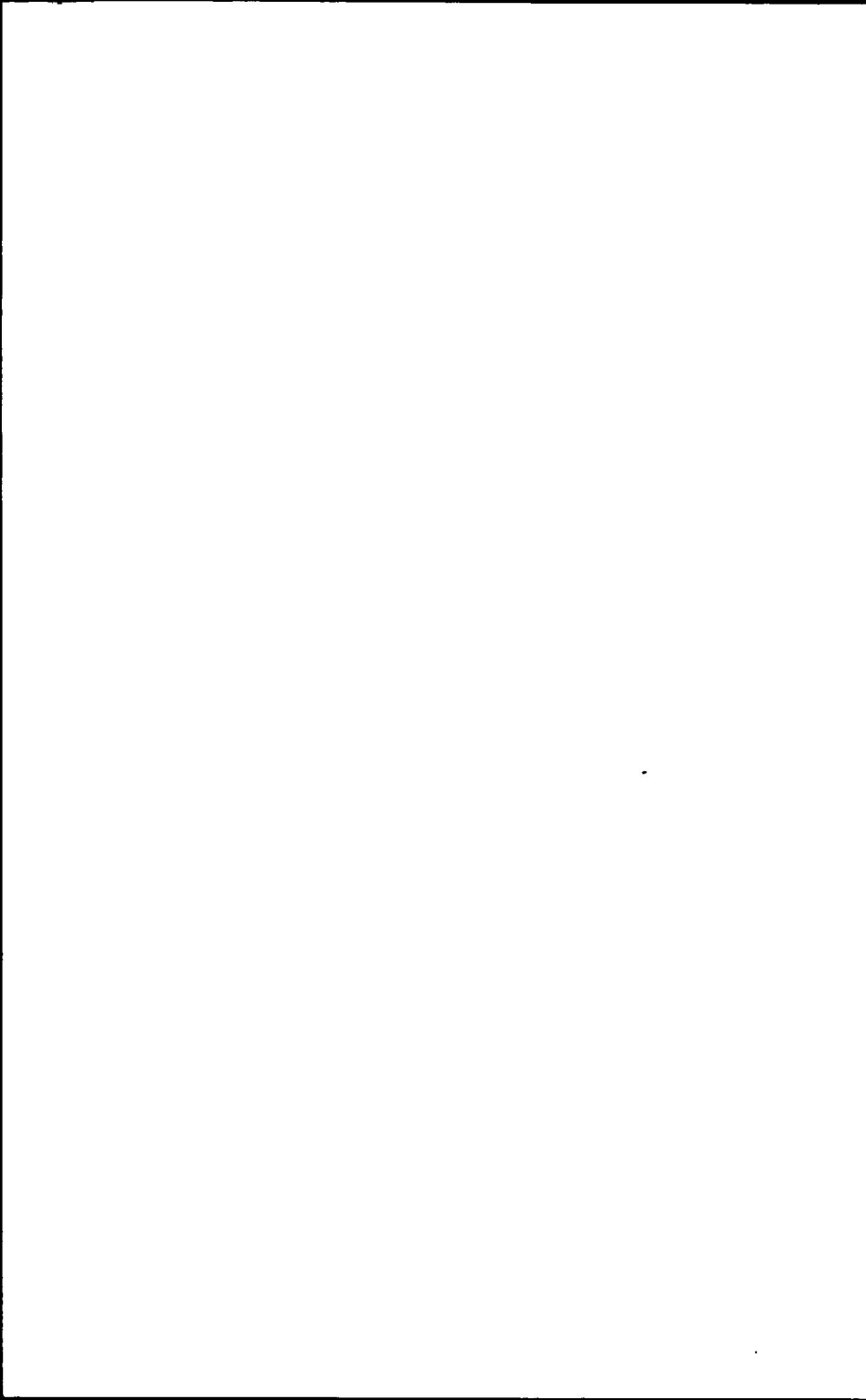
22. *December.* Byraadet i Tønder vedtager i et hemmeligt Møde enstemmigt følgende Erklæring:

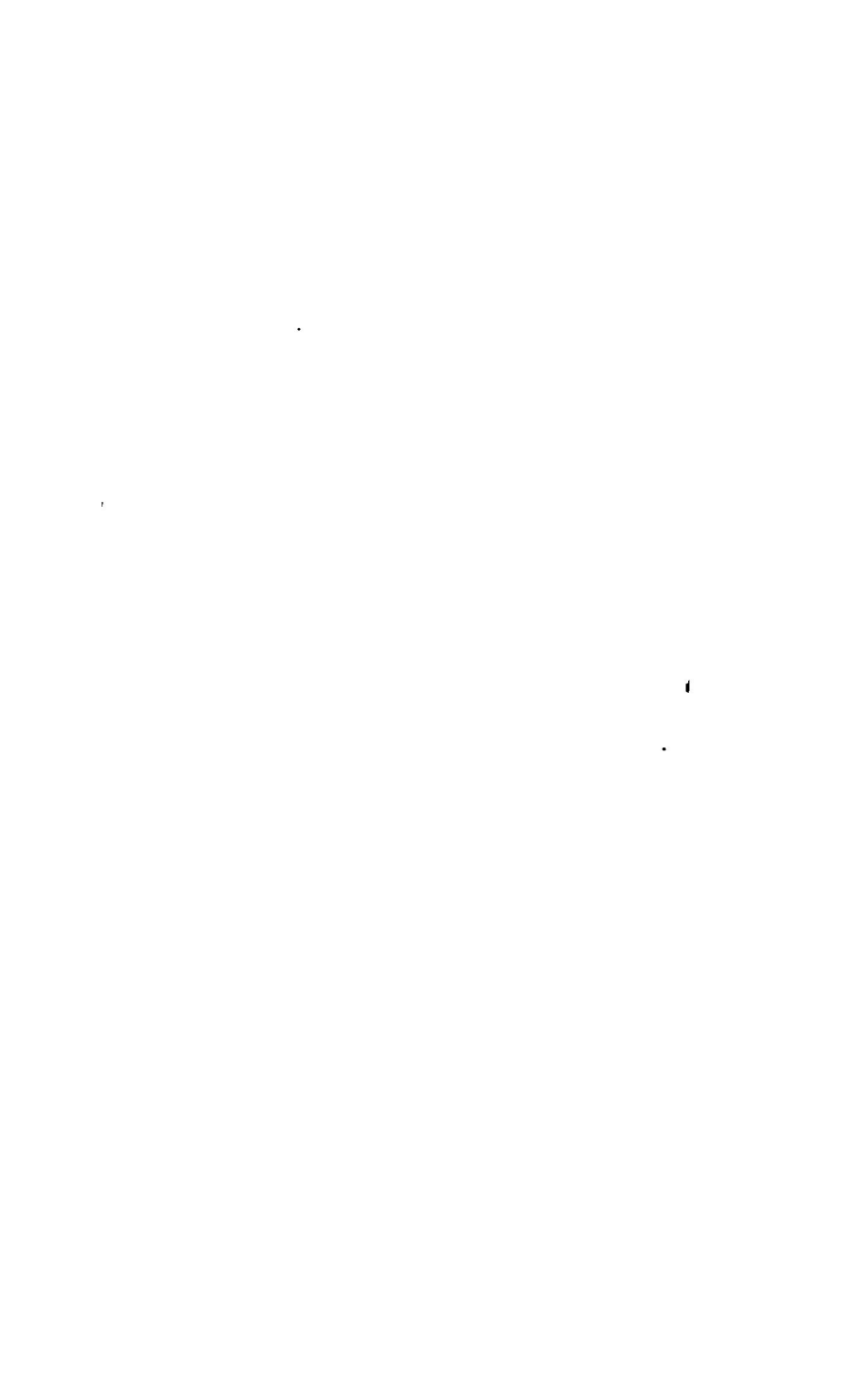
„Efter at Bestyrelsen for „Den tyske Forening for det nordlige Slesvig“ har besluttet i Januar at oprette en stedlig Afdeling i Tønder, erklærer Magistrat og Borgerrepræsentation i Byen Tønder, at Oprettelsen af en saadan stedlig Afdeling i Tønder vilde være skikket til at fremkalde en aldeles ufrugtbar Kamp mellem tysksindede og dansksindede Indbyggere og saaledes at ødelægge det gode Forhold, som hidtil har raadet mellem Borgere af forskellig politisk Anskuelse i Tønder. Der er saa meget større Grund til at afværge Oprettelsen af en saadan stedlig Afdeling, som Regeringens paa Udjævningen af de nationale Modsætninger rettede Politik maa billiges og man nærer fuld Tillid til Regeringen i Henseende til Varetagelsen af de tysk-nationale Interesser.

Magistrat og Borgerrepræsentation anbefaler derfor deres Medborgere ikke at deltage i en Oprettelse af en stedlig Afdeling af „Den tyske Forening“.

Indhold.

Ludvig Schrøder og Sønderjylland	Side	1—22
J. Fausbøl: En Slægts Historie i Rurup og Mandbjerg samt Fortællinger om For- holdene der	”	23—78
Nikolaj Andersen: En matematikkyndig Bonde (Jørgen Hansen i Slyngsten 1757—1849).	”	79—148
M. Refslund Poulsen: Laust Arnum. . .	”	149—152
P. Moos: Sønderjyllands Kirkesalmebøger .	”	153—178
L. v. Rosen: Mine og min Families Oplevelser under Krigen 1864	”	179—205
Fr. Jürgensen West: Den tønderiske Knip- lingsindustri ved Aar 1800	”	206—239
J. Fausbøl: Efterskrift til „En Slægts Historie i Rurup og Mandbjerg“	”	240—246
Axel Hansen: „Da Sønderjylland vaagnede. (En Anmeldelse)	”	247—273
Fr. Jürgensen West: De kongelige Stat- holdere i Hertugdømmerne Slesvig og Holsten	”	274—287
Thade Petersen: Det danske Aarsmøde 1909	”	288—292
Dagshistorie 1908	”	293—308

„Sønderjydske Aarbøger“

udgivne af

H. P. Hanssen-Norremølle, P. Skau og Nikolaj Andersen

begyndte at udkomme 1889 og har siden i en Række forskellige Bidrag skildret Slesvigs Historie, Land, Folk og Minder og har i politiske og statistiske Oversigter belyst Nordslesvigernes Kamp for Bevarelsen af dansk Sprog og Kultur.

„Sønderjydske Aarbøger“ vil som hidtil behandle alle nordslesvigske Spørgsmaal i videste Omfang, Historie og Politik, Sprog og Folkeminder, Naturforhold og Landøkonomi. De vil desuden bringe Skildringer af andre Nationalitetskampe i Fortid og Nutid og Droftelse af saadanne Forhold, der direkte eller indirekte staar i Forbindelse dermed.

„Sønderjydske Aarbøger“ udkommer to Gange aarligt i Hæfter paa tilsammen omtr. 20 Ark. **Subskription** modtages i alle Boglader i Slesvig, Danmark, Norge og Sverige og i Gyldendalske Boghandel, Hovedkommissionen for de tre nordiske Lande. Prisen er 4 Kroner Aargangen; for Medlemmer af danske Foreninger i Nordslesvig 3 Mark.

Indhold af 2. Halvbind 1909

P. Moos: Sønderjyllands Kirkesalmebøger	„	153—178
L. v. Rosen: Mine og min Families Oplevelser under Krigen 1864	„	179—205
Fr. Jürgensen West: Den tønderske Knipplingsindustri ved Aar 1800	„	206—239
J. Fausbøl: Efterskrift til „En Slægts Historie i Rurup og Mandbjerg“	„	240—246
Axel Hansen: „Da Sønderjylland vaagnede“. (En Anmeldelse)	„	247—273
Fr. Jürgensen West: De kongelige Stattholdere i Hertugdømmerne Slesvig og Holsten	„	274—287
Thade Petersen: Det danske Aarsmøde 1909	„	288—292
Dagshistorie 1908	„	293—308